

Sygn. akt I ACa 380/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2013r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Miastkowska (spr.)
Sędziowie:	SSA Dorota Ochalska - Gola SSA Krzysztof Depczyński
Protokolant:	st.sekr.sądowy Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2013r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **Syndyka masy upadłości (...) Spółki Akcyjnej w upadłości**

przeciwko **Gminie Miasta P.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 21 grudnia 2012r. sygn. akt I C 459/12

I. z apelacji strony pozwanej zmienia zaskarżony wyrok w pkt. 1 i 2 sentencji w ten tylko sposób, iż kwotę od której zostały zaskarżone ustawowe odsetki w pkt. 2 sentencji obniża z kwoty 806.741,18 zł do kwoty 693.743,39 (sześćset dziewięćset trzy tysiące siedemset czterdzieści trzy zł i 39/100);

II. oddala apelację strony pozwanej w pozostałej części oraz w całości apelację powoda;

III. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

I ACa 380/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2012r., wydanym w sprawie z powództwa (...) S.A z siedzibą w W. przeciwko Gminie Miastu P. o zapłatę, Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim zasądził od Gminy Miasta P. na rzecz (...) SA z siedzibą w W. kwotę 395.492,96 zł. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 września 2011r. do dnia zapłaty oraz

odsetki ustawowe od kwoty 806.741,18 zł za okres od dnia 27 sierpnia 2011r. do dnia 20 września 2011r. Powództwo w pozostałej części zostało oddalone.

Orzeczenie to zostało oparte na ustaleniach, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne.

Sąd I instancji zaznaczył między innymi, iż strony zawarły w dniu 15.VII.2010r. umowę o roboty budowlane, zgodnie z którą zamawiający – Gmina Miasto P. zlecił stronie powodowej wykonanie zadania polegającego na budowie boiska przy Gimnazjum nr(...)w P..

Termin rozpoczęcia budowy ustalono na dzień 23.VII.2010r., a zakończenia – na dzień 15.X.2010r. Wynagrodzenie ryczałtowe za wykonanie zadania określono na kwotę 1.323.159,12 zł netto plus VAT. W umowie ustalone zostały kary umowne za zwłokę w wykonaniu przedmiotu umowy w wysokości 0,5% wynagrodzenia umownego brutto za każdy dzień zwłoki oraz za zwłokę w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze lub okresie gwarancji, wynoszącą 1% wynagrodzenia umownego brutto, za każdy dzień zwłoki liczony od dnia wyznaczonego na usunięcie wad (§ 10 ust. 2 pkt A umowy). Zapłata za wykonane roboty miała nastąpić w terminie 14 dni od otrzymania faktury (§ 16 umowy). Postanowienia umowne mogły być zmienione m.in. w razie wystąpienia wyjątkowo niesprzyjających warunków atmosferycznych uniemożliwiających realizację przedmiotu zamówienia i mających wpływ na termin wykonania robót (§ 18 ust. 1 pkt C umowy).

Z uwagi na niesprzyjające warunki atmosferyczne uniemożliwiające wykonanie robót strony zawarły w dniu 15.X.2010r. aneks do umowy przedłużający termin realizacji inwestycji do dnia 30.XI.2010r.

Pismami z dnia 26 listopada, 30 listopada, 2 grudnia i 14 grudnia 2010r., strona powodowa wnioskuje o przedłużenie terminu wykonania prac ze względu na panujące warunki atmosferyczne.

Pozwany nie wyraził zgody na zawarcie aneksu do umowy, przyznając, że od 29.XI.2010r. prowadzenie robót budowlanych stało się niemożliwe z przyczyn wskazanych przez powoda. Po przeprowadzeniu pisemnych negocjacji w kwestii ustalenia realnego terminu zakończenia inwestycji, strony podpisały w dniu 13.VI.2011r. protokół z negocjacji. Stronę pozwaną reprezentowała M. M. – dyrektor biura inwestycji i remontów.

W protokole wskazano termin zakończenia robót na dzień 30.VI.2011r.

Pismem z dnia 24.VI.2011r. strona pozwana zawiadomiła inwestora o zakończeniu robót.

Czynności związane z odbiorem końcowym inwestycji rozpoczęły się w dniu 7.VIII.2011r.

W trakcie odbioru stwierdzono wady w wykonanych robotach, które opisano w załączniku nr 1 do protokołu odbioru. Wady miały zostać usunięte do dnia 15.VII.2011r.

Przedstawiciele strony pozwanej nie potwierdzili na tym dokumencie faktu otrzymania załącznika nr 1, ale podpisali się pod protokołem odbioru, w którym zawarto stwierdzenie, że załącznik nr 1 jest jego integralną częścią.

Pismem z dnia 2.VIII.2011r. strona powodowa powiadomiła stronę pozwaną o usunięciu usterek zgłoszonych w protokole.

Inwestycja została ostatecznie odebrana w dniu 8.VIII.2011r.

W dniu 12.VIII.2011r. strona powodowa wystawiła fakturę na kwotę 806.741,18 zł z terminem płatności 26.VIII.2011r. Pismem z dnia 31.VIII.2011r. pozwany poinformował powoda o wstrzymaniu płatności z uwagi na nałożenie kar umownych, przewyższających wartość należności wskazanej w fakturze.

Sposób wyliczenia kar umownych na łączną sumę 508.490,05 zł został wskazany w piśmie pozwanego z dnia 19.IX.2011r. Kary te zostały naliczone za zwłokę w wykonaniu przedmiotu umowy w wysokości 0,5 % wynagrodzenia umownego za każdy dzień zwłoki za okres od maja do 22 czerwca 2011r. (49 dni), w wysokości 395.492,26 zł oraz za

zwłokę w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze w wysokości 1% wynagrodzenia brutto, za każdy dzień zwłoki liczony od dnia wyznaczonego na usunięcie wad, za okres od 16 lipca do 2 sierpnia (17 dni) przy czym opóźnienie z winy wykonawcy określono na 7 dni (wysokość kary wyliczono na kwotę 112.997,79 zł). W piśmie tym działający w imieniu strony pozwanej wiceprezydent Miasta P. dokonał potrącenia kwoty 508.490,05 zł z należności strony pozwanej. O dokonaniu potrącenia strona powodowa dowiedziała się w dniu 21.IX.2011r.

Strona pozwana zapłaciła powodowi kwotę 298.251,13 zł w dniu 21.IX.2011r.

Sąd I instancji uznał, iż powództwo podlegało uwzględnieniu co do zasady.

Podstawą roszczeń strony pozwanej był przepis art. 647 k.c.

Wobec wykonania inwestycji stanowiącej przedmiot umowy z dnia 15 VII 2010 r. i odbioru robót w dniu 8 VIII 2011 r. stronie powodowej należało się wynagrodzenie, w wysokości określonej w umowie. Po dokonaniu odbioru do zapłaty z tego tytułu pozostawała kwota 806.741,18 zł brutto. Strona pozwana zapłaciła 298.251,13 zł po dokonaniu potrącenia kar umownych.

Oceniając kwestię zasadności potrącenia, stanowiącą istotę sporu w niniejszej sprawie, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że strona pozwana mogła potrącać z wierzytelności strony powodowej jedynie kwotę 112.997,79 zł z tytułu kary umownej za zwłokę wynoszącą 7 dni, w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze robót.

Zdaniem Sądu, strona pozwana nie mogła naliczyć, a następnie potrącić kary umownej w wysokości 395.492,26 zł z tytułu zwłoki w wykonaniu przedmiotu umowy za okres od dnia 4 maja do dnia 22 czerwca 2011 r. W trakcie negocjacji w dniu 13 VI 2011 r. strony przedłużyły bowiem termin realizacji umowy do dnia 30 VI 2011 r. Za bezzasadne Sąd uznał przy tym zarzuty strony pozwanej odnośnie skuteczności tego przedłużenia. Odwołując się do treści art. 65 k.c., Sąd I instancji podkreślił, że zgodnym zamiarem stron było ustalenie ostatecznego terminu zakończenia inwestycji. Negocjacje ze stroną powodową prowadziła M. M., która w trakcie negocjacji w dniu 13 VI 2011 r. występowała w charakterze strony pozwanej.

Ostatecznie Sąd I instancji uznał, że stronie powodowej z tytułu wykonania robót budowlanych należy się ponad wypłacone kwoty, dodatkowa suma 395.492,26 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 21 IX 2011 r.

Na rzecz strony powodowej zostały nadto zasądzone odsetki ustawowe od całej należności wskazanej w fakturze z dnia 12 VIII 2011 r. za okres od terminu realizacji tej faktury do złożenia oświadczenia o potrąceniu wierzytelności.

W pozostałej części powództwo zostało oddalone jako niezasadne.

Apelację od powyższego wyroku złożyły obie strony.

Strona pozwana zaskarżyła wyrok w pkt. 1 i 2 sentencji zarzucając naruszenie art. 38, 65, 95 § 2, 481 k.c., a nadto art. 26 i 33 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. (Dz.U. i 2001 r. Nr 142 poz. 1591 ze zm.) poprzez przyjęcie, że M. M. w dniu 13 VI 2011 r. podpisując protokół z negocjacji zawarła w imieniu Miasta P. aneks do umowy z dnia 15 VII 2010 r. przedłużający termin realizacji inwestycji do dnia 30 VI 2011 r. oraz poprzez naliczenie odsetek ustawowych od kwoty 806.741,18 zł od dnia 27 sierpnia do dnia 20 września 2011 r.

Skarżący wniósł o zmianę wyroku przez oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Zaskarżając wyrok w zakresie punktu 3 i 4 sentencji strona powodowa zarzuciła:

1) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, mający istotny wpływ na treść wyroku, polegający na przyjęciu, iż strony umówiły się, że wady przedmiotu umowy zostaną usunięte do dnia 15 VII 2011 r. w sytuacji, w której w materiale dowodowym brak jest dowodu uzasadniającego powyższe założenie, skutkujące w

konsekwencji ustaleniem Sądu, iż pozwanemu należała się kara umowna od powoda za nieterminowe usunięcie wad przedmiotu umowy za okres w okresie przed podpisaniem protokołu odbioru końcowego w dniu 8 VIII 2011 r.;

2) naruszenie prawa materialnego tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z § 10 pkt 2 lit. a tiret 2 poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie, które miało istotny wpływ na treść wyroku poprzez przyjęcie, że naliczone przez pozwanego kary umowne za zwłokę w usunięciu ujawnionych wad są zasadne także w przypadku wad istniejących przed dniem podpisania protokołu końcowego odbioru robót w sytuacji, w której zgodnie z umową, kary umowne za zwłokę w usunięciu wad należą się jedynie w przypadku zwłoki w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze lub w okresie gwarancji.

Na podstawie tych zarzutów skarżący domagał się zmiany wyroku w pkt 3 i 4 sentencji i zasądzenia na rzecz powoda dodatkowo kwoty 112.990,79 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 21 IX 2011 r. i kosztami postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Za częściowo uzasadnioną – w zakresie odnoszącym się do wysokości kwoty, od której zostały zasądzone odsetki ustawowe w pkt. 2 sentencji zaskarżonego wyroku, należało uznać apelację strony pozwanej.

Oceniając, iż potrącenie kar umownych z dochodzoną przez powoda należnością było zasadne w zakresie przyjętym przez Sąd I instancji, o czym będzie mowa poniżej, należało mieć na względzie treść art. 499 k.c., zdanie drugie, zgodnie z którym oświadczenie w przedmiocie potrącenia ma moc wsteczną od chwili kiedy potrącenie stało się możliwe.

Retroaktywność tego oświadczenia powoduje, że oprócz umorzenia wierzytelności, należy brać pod uwagę jeszcze dalsze jego skutki. Za niebyłe należy uznać te następstwa istnienia wierzytelności, związane z upływem czasu, które powstały między jej umorzeniem a chwilą, gdy uprawniony, po powstaniu stanu potrącalności, złożył stosowne oświadczenie woli. W szczególności, jeżeli we wskazanym czasie dłużnik popadł w zwłokę, umorzenie wierzytelności od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe, unicestwia także ten stan rzeczy. Konsekwencje zwłoki przestaną być aktualne, ponieważ potrącenie jest w tym zakresie równoważne ze spełnieniem świadczenia. W ten sposób unicestwiony zostaje między innymi obowiązek płatności odsetek za opóźnienie. (Edward Gniwek. Kodeks cywilny, Komentarz).

W niniejszej sprawie odsetki ustawowe za okres od dnia 27 sierpnia 2011 roku do dnia 20 września 2011 roku zostały zasądzone od kwoty 806.741,18 zł, stanowiącej całą należność objętą fakturą z dnia 12 lipca 2011 roku.

Strona pozwana złożyła skuteczne oświadczenie w przedmiocie potrącenia kwoty 112.997,79 zł w piśmie z dnia 19 września 2011 roku, doręczonym powodowi w dniu 21 września 2011r.

Oświadczenie to miało moc wsteczną w rozumieniu art. 499 zd. 2 k.c. – potrącenie wymagalnej kary umownej było bowiem możliwe w dacie wymagalności należności powoda tj. w dniu 27 sierpnia 2011 roku. Kara umowna należała się za zwłokę w usunięciu wad stwierdzonych przy odbiorze a opóźnienie trwało do dnia 2 sierpnia 2011 roku.

W związku z powyższym przestały być aktualne konsekwencje zwłoki w postaci opóźnienia w zapłacie kwoty 112.997,79, która podlegała potrąceniu.

Dlatego o tę sumę należało pomniejszyć należność, od której zostały zasądzone odsetki w pkt. 2 sentencji zaskarżonego orzeczenia.

Powyższa zmiana nastąpiła w oparciu o treść art. 386 § 1 k.p.c.

Apelacja strony pozwanej w pozostałym zakresie nie podlegała uwzględnieniu.

W niniejszej sprawie sporną pozostawała kwestia, czy strona pozwana mogła skutecznie naliczyć kary umowne, w tym kary za zwłokę w wykonaniu przedmiotu umowy za okres od 4 maja do 22 czerwca 2011 roku.

Po ponownym przeanalizowaniu okoliczności sprawy oraz argumentów przytoczonych przez obie strony na poparcie swoich stanowisk, Sąd II instancji zgodził się ostatecznie z poglądem Sądu Okręgowego, iż kara umowna w wysokości 395.492,26 zł stronie pozwanej się nie należała.

Omawiając to zagadnienie Sąd I instancji, wbrew temu co sugerowała strona pozwana, nie tyle przesądził, że strony zawarły w dniu 13 czerwca 2011 roku aneks do umowy z dnia 30 czerwca 2011 roku, ile ocenił, iż zgodnym zamiarem stron było ustalenie ostatecznego terminu zakończenia inwestycji na dzień 30 czerwca 2011 roku.

Świadek M. M. (2), pełniący funkcję Dyrektora Biura (...) Urzędu Miasta, nie była wprawdzie reprezentantem strony pozwanej, umocowanym do zawierania umów. (umowę z dnia 15 lipca 2010 roku i aneks do tej umowy podpisał wiceprezydent Miasta), ale uczestniczyła we wszystkich czynnościach związanych z realizacją umowy, również w negocjacjach w sprawie przedłużenia terminu realizacji robót, podpisała też protokół z negocjacji. W protokole z negocjacji została ona, podobnie jak dwie inne osoby, wymieniona jako przedstawiciel strony pozwanej. W tej sytuacji Sąd I instancji powołując się na treść art. 65 k.c. słusznie przyjął, że zgodnym zamiarem obu stron było ustalenie końcowego terminu zakończenia inwestycji, przedłużonego do końca czerwca 2011 roku.

Negowało to możliwość naliczenia kary umownej przewidzianej w § 10 ust. 2 pkt. A umowy.

Wymaga przy tym podkreślenia, że umowa przewidywała naliczenie kar umownych za zwłokę w dokonaniu czynności związanych z wykonaniem robót i usunięciem wad. Zwłoka stanowi kwalifikowaną postać opóźnienia w wykonaniu zobowiązania z powodu okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność ze swojej winy. W sytuacji, gdy zamawiający wyraził zgodę na przesunięcie terminu wykonania zobowiązania, to niezależnie od formy, w jakiej zgoda ta została wyrażona oraz przyczyn, które do tego doprowadziły - o zwłoce w powyższym rozumieniu nie mogło być mowy.

Sąd I instancji nie dopuścił się zatem naruszenia art. 38 k.c., art. 65 k.c., art. 95 § 2 k.c. oraz art. 26 i 33 ust. 4 ustawy o samorządzie gminnym.

Nie można się było również zgodzić z zarzutem naruszenia art. 481 k.c.

Przywołane w apelacji pismo pozwanego z dnia 31 sierpnia 2011 roku informowało jedynie powoda o wstrzymaniu płatności za roboty wymienione w fakturze z dnia 12 grudnia 2011 roku, z uwagi na naliczenie kar umownych. W piśmie nie określono wysokości tych kar oraz sposobu ich wyliczenia, nie został też jednoznacznie sformułowany zarzut potrącenia. Elementy te zostały wskazane w piśmie z dnia 19 września 2011 roku.

Pismo doręczone powodowi w dniu 1 września 2011 roku, nie mogło zatem wywołać skutków, na które powołał się skarżący. Zasądzenie odsetek od ustalonej ostatecznie sumy w pkt. 2 wyroku, do dnia 20 września 2011 roku było zatem prawidłowe.

Za niezasadną w całości Sąd II instancji uznał apelację powoda.

Wbrew odmiennemu zapatrywaniu apelacji, Sąd Okręgowy nie dopuścił się błędów w ustaleniach faktycznych odnoszących się do zakresu i terminu ujawnienia wad w wykonaniu przedmiotu umów.

Jakkolwiek przedstawiciele strony powodowej nie potwierdzili odbioru zestawienia, w którym wymieniono wady ujawnione w trakcie odbioru robót w dniu 7 lipca 2011 roku z ustaleniem daty usunięcia tych niedociągnięć do dnia 15 lipca 2011 roku, tym nie mniej pismo to stanowiło załącznik nr 1 do protokołu odbioru, podpisanego przez osoby reprezentujące obie strony. Ponadto strona powodowa w piśmie z dnia 2 sierpnia 2011 roku potwierdziła usunięcie wszystkich usterek zgłoszonych do protokołu. Dokumenty te ponad wszelką wątpliwość dowodziły wiedzy powoda zarówno co do daty ujawnienia i rodzaju stwierdzonych wad jak i co do terminu ich usunięcia.

Czynności związane z odbiorem inwestycji rozpoczęły się w dniu 7 lipca 2011 roku oznaczonym jako początkowa data odbioru w protokole. W tym też czasie doszło do stwierdzenia wad usuniętych przez powoda do dnia 2 lipca 2011

roku. W tej sytuacji nie można się było zgodzić z rozumowaniem skarżącego, iż do określenia wad, a tym samym wadliwego, w jego ocenie, naliczenia kar umownych, doszło przed odbiorem robót. Data 8 sierpnia 2011 roku oznaczała dzień zakończenia czynności związanych z odbiorem, przedłużonym ze względu na konieczność usunięcia wad i jako taka nie mogła być traktowana jako termin wyznaczający możliwość stwierdzenia wad i naliczenia kary umownej z omawianego tytułu.

Sąd stanowisko powoda, iż został on obciążony karą umowną za zwłokę w usunięciu wad za okres sprzed dokonania odbioru, nie było właściwe.

Ostatecznie z omawianych wyżej przyczyn apelacje - pozwanego w nieuwzględnionej części oraz powoda w całości – podlegały oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego, Sąd Apelacyjny rozstrzygnął stosownie do treści art. 100 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.